

Til
Statsminister Erna Solberg
Postboks 8129 Dep, 0032 OSLO

Vedlegg - innspill til regjeringens tiltak for å sikre tempoet i det grønne skiftet

Vi viser til samfunnsbedriftene Avfall og ressurs sitt brev med innspill til regjeringens kommende tiltakspakke for det grønne skiftet. Disse vedleggene utdyper problemstillinger, tiltak og virkemidler. Vedleggene består av vårt innspill til regjeringens arbeid med strategi for sirkulær økonomi.

Vedlegg 1 – behovet for virkemidler i verdikjeden for plast

Innspill til regjeringens strategi for sirkulær økonomi fra Samfunnsbedriftene Avfall og ressurs

Samfunnsbedriftene Avfall og ressurs ønsker med dette å gi innspill til regjeringens strategi for sirkulær økonomi. Vi er arbeidsgiver- og næringspolitisk organisasjon for landets kommunale avfallsvirksomheter. Sammen med medlemmene skaper vi store verdier i hele landet, samtidig som vi løser samfunnets utfordringer med håndtering av ulike former for avfall.

Hver dag legger kommunale avfallsaktører til rette for at avfall som kastes kan bli til materialer i nye produkter, eller de sørger for sluttbehandling av avfall som ikke skal tilbake i kretsløpet.

Totalt sett er verden ikke mer enn **8,6 % sirkulær** (<https://www.circularity-gap.world/>). Avfallsaktørene vet mye om hva som skal til for å få mer av ressursene inn i et **bærekraftig kretsløp**, og slik kan vi bidra til at Norge når sine internasjonale forpliktelser på klima- og miljøområdet.

Vårt innspill gir forslag til løsninger på flere områder:

1. Forslagene i dette dokumentet er **i tråd med nasjonale og internasjonale mål** og planer, herunder EUs handlingsplan for sirkulær økonomi
2. Innspillene støtter **lokal verdiskaping og grønne arbeidsplasser**
3. Virkemidlene som foreslås vil gi mer effektive avfallsstrømmer og fokus på **kvalitetsgjenvinning**
4. Forslagene vil bidra til å **stimulere markedet** for resirkulert materiale
5. Utvikling av dagens **produsentansvar** til å bli et mer effektivt og viktig verktøy som kan sikre høyere grad av materialgjenvinning
6. Ekstrabonus: I vedlegget finnes en modell med konkrete forslag til løsninger for å **bedre markedet** for resirkulerte råvarer: Modellen er basert på en rapport fra

Haakon VIIIs gate 9, 0161 Oslo
E-post: post@samfunnsbedriftene.no
Postboks 1378 Vika, 0114 Oslo

Telefon: 24 13 27 00
Organisasjonsnummer: 912868222

Material Economics (2018) som tar for seg plastens kretsløp, utfordringer og mulige løsninger. Vi mener mange av forslagene også egner seg for andre materialer.

Samfunnsbedriftene Avfall og ressurs har valgt å legge vekt på noen utvalgte utfordringer, og vi foreslår tiltak som kan bidra til at en høyere andel av ressursene går tilbake i kretsløpet. Våre medlemmer er aktive i mange sirkulærøkonomiske løsninger og klynger, lokalt og regionalt. Samfunnsbedriftene kan derfor dele erfaringer og bidra til enda flere innspill og diskusjoner.

Forankring i nasjonale og internasjonale mål og planer

Samfunnsbedriftenes medlemmer utfører et samfunnsoppdrag på vegne av sine eiere, kommunene. Sammen **bidrar de til å nå nasjonale miljømål**, i tillegg til at kommunene har egne, ofte høyere mål. Kommunale bedrifter er kommunenes verktøy som aktivt brukes til å nå mål om mindre utslipp til jord, luft og vann.

Eksempler:

- Kommunene har investert i infrastruktur for at Norge ikke skal deponere mer avfall enn tillatt – da Norge måtte implementer deponidirektivet.
- Innsamlings- og sorteringsløsningene for avfall sikrer en av de høyeste gjenvinningsgradene i Europa, og utvikles stadig ved hjelp av ny teknologi.
- Trygg håndtering av farlig avfall og EE-avfall sikrer svært lite avfall på avveier i kommunenes del av verdikjeden.

Kommunene og deres avfallsselskaper utvikler sine tjenester for innbyggerne i tråd med **FNs bærekraftsmål**. Særlig mål nr. 8, 9, 11, 12 og 17 trekkes frem. Det betyr alt fra skikkelige arbeidsforhold for renovatører, til smarte løsninger for å samle inn avfall under bakken i tettbygde strøk, samt høy grad av deling av kunnskap og erfaringer gjennom Samfunnsbedriftene og kommunesektorens mange nettverk.

Avfallsbedriftene er viktige arbeidsgivere som skaper **grønne arbeidsplasser** lokalt når stadig mer avfall skal håndteres riktig. De bidrar til at flere ressurser skapes lokalt og utnyttes nasjonalt. Samfunnsansvar handler også i stor grad om å håndtere avfall nasjonalt fremfor ukritisk å eksportere ut av landet.

EUs Green Deal skisserer gjennomgang av eksisterende regelverk og nye tiltak som skal bidra til å gjøre Europa klimanøytralt innen 2050. Samfunnsbedriftenes medlemmer står klare til å strekke seg enda mye lenger for å bidra til **klimanøytralitet**. Det vil blant annet bety investeringer i karbonfangst, -lagring og – bruk, og i enda bedre innsamlings- og sorteringsløsninger og materialgjenvinning som sikrer at industrien kan bruke materialene i avfallet om igjen.

Samfunnsbedriftenes innspill ivaretar først og fremst de miljøpolitiske målene, samtidig som de ivaretar behovet for lokal verdiskaping og etablering av arbeidsplasser i hele landet.

Alle Samfunnsbedriftenes medlemmer er viktige aktører som skaper lokal utvikling, bidrar til **lavutslippssamfunnet** og tilrettelegger for effektiv ressursåndterng av lokalt oppstått avfall. Summen av alle disse aktivitetene bidrar til **mindre utslipp til jord, luft og vann**, både lokalt og nasjonalt, helt i tråd med formålet i forurensningsloven. Nye nasjonale miljømål forankres lokalt i renovasjonsforskrifter og annet regelverk, og målene integreres i e tjenester til innbyggere og næringsliv.

Kommunene og deres bedrifter har et samfunnsansvar for å skape gode og levedyktige lokalsamfunn for alle sine innbyggere. Lokal og regional utnyttelse av avfallsressursene bidrar til lokale og grønne arbeidsplasser og nasjonal kompetanse. Kommunene og deres virksomheter tar samfunnsansvar på vegne av storsamfunnet.

Samle ressursene i avfallet

Tiltak og virkemidler i avfallspolitikken må i større grad fokusere på ressursutnyttelse av de største avfallstypene som oppstår i Norge, uavhengig av hvor dette avfallet oppstår. Dette vil bidra til mer effektive avfallsstrømmer nasjonalt.

En av fordelene ved å samle avfallsstrømmene er at det blir **enkler å sortere riktig** for forbrukere og næringsliv når for eksempel et bananskall skal sorteres på samme måte hjemme, i barnehagen, i idrettshallen og på jobben. De samlede avfallsstrømmene vil også gi kommunene større mulighet til å velge løsninger i tråd med nasjonale føringer, fordi større mengder gir bedre økonomi.

Kommunene kan altså bruke målet om høyere ressursutnyttelse av avfall som et effektivt tiltak i arbeidet for reduserte utslipp til jord, luft og vann lokalt. Det gir dobbelt effekt.

Beredskap

Norge bør ikke gjøre seg helt avhengig av det internasjonale markedet som tidvis er svært ustabil. Beredskap er en del av samfunnsansvaret den kommunale avfallsbransjen tar. Samfunnsbedriftene mener at kommunene må ha tilstrekkelig handlingsrom til å planlegge og investere i løsninger som sikrer at dette samfunnsansvaret kan ivaretas i tiden fremover, også etter 2035.

Helt konkret mener Samfunnsbedriftene at det er viktig at myndighetene bidrar til å sikre beredskapskapasitet i lokale og regionale anlegg. Det skal være en del av nasjonens samfunnsansvar, og dermed også en del av kommunens valg av løsninger. Kommunen sikrer storsamfunnet avfallshåndtering også når verdien på avfallet er negativ.

Innovasjon og FoU

Vi har sett mye innovasjon i avfallshåndteringen de siste tiårene. Det meste skjer i kommunene og deres selskaper i søken etter løsninger som er bedre for miljøet, innbyggerne og kommuneøkonomien.

Nytt regelverk bør ta hensyn til behovet for **kunnskapsdeling** og legge til rette for at konkurranse ikke kommer i veien, men heller utgjør et verktøy for å nå mål. I tillegg

bør det etableres gode arenaer for kunnskapsdeling både internt i avfalls- og gjenvinningsbransjen, og mellom ulike bransjer. Den interne kunnskapsdelingen står blant annet Samfunnsbedriftene for, men arenaer for deling av kunnskap på tvers av bransjer, kan myndighetene bidra til realiseringen av.

Et avfallsregelverk som er **teknologinøytralt** vil fremme innovasjon, øke materialgjenvinningen og bidra til ressurseffektive løsninger tilpasset lokale forhold. FoU-midler bør derfor økes og rettes mot alle deler av verdikjeden.

Teknologi, digitalisering og kvalitet

I avfalls- og gjenvinningsbransjen er det mange tall som beskriver avfallsmengder og hvor mye som gjenvinnes. Milliardinvesteringer både i privat og offentlig sektor, i inn- og utland, baserer seg på disse tallene. Derfor er det viktig å ha riktig rapportering og gode grunnlag for framskriving av avfallsmengder. Her åpner digitalisering for bedre kvalitet på tallene og **mindre byråkrati** for alle. «Bare-en-gang»-prinsippet bør være retningsgivende for utvikling av nasjonale rapporteringskrav.

Håndtering av stordata bidrar allerede i dag til å utvikle smartere løsninger og mer effektiv avfallshåndtering. Tingenes internett brukes bl.a. til å øke kvaliteten på renovasjonstjenester og på avfallet som samles inn. Maskinlæring bidrar til bedre utnyttelse av både maskinpark, ansatte og tjenestene til innbyggere og lokalt næringsliv.

Regelverket for avfalls- og gjenvinningsbransjen må ivareta behovene for å nyttiggjøre seg de digitale mulighetene som også bidrar til at flere ressurser holdes i kretsløpet.

Effektive avfallsstrømmer for likt avfall

Endringen i forurensningsloven i 2004 der vi fikk et særnorsk skille mellom husholdnings- og næringsavfall, har resultert i et fragmentert ansvar for en del like typer avfall. Formålet den gang var at næringslivet selv skulle velge løsning for på den måten øke andelen avfall som ble materialgjenvunnet. Endringen har ikke gitt effekt; mer næringsavfall enn noen gang leveres usortert. I mellomtiden har det blitt vedtatt mer ambisiøse mål, og behovet for mer effektive avfallsstrømmer og -håndtering er blitt prekært.

En revurdering av lovendringen er nødvendig. Ansvar for håndteringen av husholdningsavfall og lignende avfall fra næringslivet («municipal waste») bør harmoniseres i tråd med EUs regelverk for å effektivisere utnyttelsen. Det innebærer ikke at kommunene må håndtere all innsamling, men de får ansvaret for å koordinere, og dermed sikre mer effektive avfallsstrømmer. Dette gjør kommunene med bakgrunn i sine forpliktelser til FNS bærekraftsmål, til å redusere klimapåvirkninger, til å begrense lokale utslipp og for å bidra til grønn vekst. Dette vil gi høyere ressursutnyttelse av både husholdningsavfall og lignende avfall fra næringer fordi en større andel av avfallet (ca. 40-45 prosent mot dagens ca. 20

prosent) vil da gå inn i de samme strømmene. Mer samlede avfallsstrømmer vil være nødvendig for å sikre måloppnåelse om økt materialgjenvinning på lengre sikt.

Det skal fortsatt være mulig for lokale folkevalgte å velge ønskede løsninger på vegne av egne innbyggere og lokalt næringsliv.

Finansiering av infrastruktur må være på like vilkår

Dersom målet om 65 prosent materialgjenvinning innen 2035 skal nås, utløser det et behov for nye løsninger og investeringer på flere hundre millioner kroner i årene som kommer.

I forslag til statsbudsjett for 2020, foreslår regjeringene å: «videreføre et høyt nivå på bevilgningene til forskning og innovasjon, for slik å legge til rette for langsiktig konkurransekraft, omstillingsevne og stimulere til vekst og jobbskaping i privat, konkurranseutsatt næringsliv» (jf. [Prop. 1s NFD](#) s. 15 og s. 127). Denne formuleringen utelater alt offentlig næringsliv fra de samme støtteordningene og regjeringen legger ikke til rette for finansiering på like vilkår.

Næringslivet i Norge består av både private og offentlige aktører. EU åpner, gjennom sine strukturfond, for at både offentlige og private aktører kan finansiere infrastruktur som bidrar til en mer sirkulær økonomi. Norge bør utnytte dette handlingsrommet og åpne støtteordningene slik at alle som vil bidra til en grønn omstilling kan bruke dem.

Stimulere etterspørsel etter resirkulert materiale

Den kommende forskriften, til krav om økt utsortering av plast- og biologisk avfall, vil utløse behov for et mer effektivt marked. Mer materialgjenvinning er kun realistisk dersom også nedstrømsløsningene fungerer. Vi mener forskriften i seg selv ikke vil stimulere markedet, og derfor er miljøeffekten usikker. Omdømmet overfor innbyggerne til både myndigheter og avfallsbransjen, står på spill dersom ikke markedsstimulerende tiltak innføres parallelt. Vi skal ikke sortere for sorteringens skyld, men for å utnytte ressursene bedre. Vi trenger motiverte innbyggerne for å nå de svært ambisiøse målene regjeringen og Stortinget setter.

Samfunnsbedriftene mener resirkulerte råvarer må bli mer konkurransedyktig sammenlignet med jomfruelige materialer. Markedet løser ikke denne utfordringen raskt nok. Samfunnsbedriftene mener derfor regjeringen må innføre effektive virkemidler allerede nå. Forslag til kombinasjon av ulike virkemidler:

1. Innføre produsentansvar for materialer som ikke etterspørres som sekundære råvarer
2. Krav om innblanding av resirkulerte materialer

3. Avgift på produkter som kun benytter jomfruelig ressurser/ikke tilfredsstiller kravet om innblanding. Avgift kan kombineres på ulikt vis i hele verdikjeden.
4. Innføre kvalitetskriterier på resirkulert materialer
5. Offentlige anskaffelser kan brukes til etterspørsel etter resirkulerte råvarer i nye produkter

Innblanding etter biogass-eksempelet

Det er i en begrenset grad innført effektive virkemidler som stimulerer bruken av biologiske avfallsressurser gjennom produktforskriften. Det forskriftsfestede innblandingskravet i biodrivstoff bidrar til et marked for biologiske avfallsressurser. I tillegg vil oppmykning i regelverk for gjødselvarer bidra til å øke utnyttelsen av bioresten.

Biogass gir flere positive klimaeffekter. Dersom biogass erstatter diesel på busser, reduseres utslippene og vi får renere luft. Det er et stort uutnyttet potensial dersom flere tunge kjøretøy går over til å bruke biogass. I dag er det registrert kun 308 av 87.000 lastebiler som går på biogass. Elektrisitet er ennå ikke et alternativ for 'lang' tungtransport, og biogass er derfor den beste måten å redusere klimautslipp på kort sikt.

Sirkulære anskaffelser

Krav om grønne anskaffelser vil ikke i seg selv bidra til økt etterspørsel etter sekundære råvarer, og derfor mener Samfunnsbedriftene det er behov for å stille krav om at anskaffelser ikke bare må være grønne, men også sirkulære.

På den måten kan det offentlige både bidra til avfallsforebygging og økt etterspørsel etter sekundære råvarer. Tiltak og virkemidler som bidrar til mer **sirkulære offentlige anskaffelser**, vil også være overførbart til anskaffelser i privat sektor.

Kompetanse om grønne og sirkulære anskaffelser må økes i alle nivåer i det offentlige. Behov for veiledning er stort i tiden fremover.

Produsentansvar

Produsentansvar = når produsent/importør har ansvar for produktet i hele dets levetid, både før og etter det er blitt avfall.

I en ideell verden kan kvalitet på ressursene avtales business-to-business. Vi er ikke kommet dit ennå. Selv om det finnes noen gode eksempler på produsenter som tar sitt samfunnsansvar, så går endringen i retning en mer sirkulær økonomi altfor sakte. Derfor har vi behov for rettferdige, effektive og myndighetsstyrte rammer for produsentansvar.

Vi mener hele ordningen med produsentansvar har behov for en omfattende gjennomgang, og har gitt innspill til regjeringen om at det må nedsettes et utvalg som ser endringer i lys av bærekraftsmålene, sirkulær økonomi og nye krav til materialgjenvinning.

En liten, men viktig del av avfallet

Av alt avfallet som oppstår i Norge er ca. 8 % omfattet av produsentansvar. (Hjellnes Consult 2015, side 23 av 117, <https://www.ksbedrift.no/media/1496/ks-fou-europakommisjonens-nye-avfallspolitik.pdf>).

Produsentansvarsordningene er små i avfallshverdagen i kommunene. Det betyr at alle systemer ikke skal dreie seg rundt produsentansvarsordningene. Like fullt er det viktig at elementet av økonomi i dette virkemiddelet fungerer godt, og etter hensikten. Produsentansvar kan bidra til mer sirkulær økonomi på mange flere områder enn som avfall. Derfor bør disse elementene inn i regelverk og avtaler om produsentenes ansvar:

Nye forretningsmodeller, design og forsøpling

- Produsentene bør utfordres på nye forretningsmodeller, for eksempel deling, for å øke levetiden på produktene. Det kan innebære et mer holdbart design. Eksempel: Signify som leverer lys til flyplassen på Schipol, til forskjell fra tidligere da de leverte lyspærer, -rør og -armaturer. Nå har de en egeninteresse i kvalitet, reparébarhet og gjenvinnbarhet.
- Utvikling av design er et viktig område for å tenke bærekraft gjennom produksjon, bruk og når produktet skal gjenvinnes. Avfall på avveier – forsøpling både til lands og vanns – bør være del av produsentenes ansvar. Det kan gjøres mer for å lage produkter som ikke havner på avveier, i tillegg til å videreutvikle gode innsamlingssystemer. Holdningskampanjer alene er ikke nok, slik minimumskriteriene i EU rammedirektiv for avfall legger opp til. Produsentene kan få et større ansvar til å tenke 'forsøpling' allerede i designfasen.

Gjenvinnbarhet

Frivillige initiativ for å øke gjenvinnbarheten av emballasje er prisverdig, men ikke nok. Myndighetskrav til emballasjeprodusenter og -importører vil sikre gjenvinnbarhet innen 2030. Norge kan utvide kravene til gjenvinnbarhet til flere materialer og produkter gjennom produsentansvaret, i tråd med politikk fra våre naboland i Europa.

Innblandingskrav

Som vi nevnte tidligere i dokumentet, så kan innblandingskrav – etter modell fra biogass-strategien – øke nødvendig etterspørsel etter sekundære råvarer. Produsentene er nærmest til å blande inn materialer i egne produkter, og vil samtidig få incitament til å produsere gjenvinnbare produkter. Det vil selvsagt finnes unntak, der det ikke er beste miljøløsning. Men sammen med øvrige virkemidler vil et

innblandingskrav, fordi det er forankret i produsentansvaret, virke rettferdig og bidra til økt kvalitetsgjenvinning og etterspørsel.

Utvide til flere produkter og materialer – plast, tekstil, mat

Dagens produsentansvarsordninger ble utviklet på 90-tallet og har fungert svært godt. Det er særlig to endringer i samfunnet som gjør det aktuelt å utvikle et «produsentansvar 2.0.». Det ene er 'sirkulær økonomi' som snur fokus på avfall som noe å bli kvitt, til en ressurs. Det andre er nye og høye mål for materialgjenvinning. Gårdsdagens ordninger tar oss ikke langt nok mot de nye målene. Eksempelvis er målene satt av myndighetene overfor returselskapene lavere enn nasjonale mål. Da blir det ingen betalingsvilje hos produsentene til innovasjon som øker materialgjenvinningsgraden.

Noe av det vi har lært av eksisterende produsentansvarsordninger, er at vi bør gå fra et produktfokus, til et materialfokus. Alle i gjenvinningsbransjen, fra industrien til kommuner, ser behovet for større mengder - for å finne økonomi i å sortere og behandle ressursene. Det betyr at eksisterende ordninger bør justeres med et materialfokus for øyet, og nye ordninger bør utvikles med materialfokus fra første stund.

Enighet om felles materialregister (konkurranselighet)

Norge har åpnet for konkurranse mellom returselskaper. Hensikten har vært å la næringslivet i størst mulig grad ta ansvaret for produkter de lager og importerer. Erfaringen viser at denne konkurransen trenger noe mer regulering fra myndighetene. Returselskapene for elektrisk og elektronisk avfall (EE-avfall) har med hell hatt en uavhengig tredjepart som sikrer enighet og riktige tall for mengder som selges på markedet, og dermed hvilke forpliktelser returselskapene har. Denne ordningen finansieres av produsentene.

Denne uavhengige tredjeparten bør innføres for alle produsentansvarsordninger der det er konkurranse. Det bør også være et mål for norske myndigheter å digitalisere mye av dette arbeidet, siden både SSB, TAD, Miljødirektoratet, kommuner, næringsliv og ikke minst returselskapene har behov for disse tallene i egne beregninger og rapporteringer. Det er også helt nødvendig å kjenne nevneren i likningen når myndighetenes (og EUs) krav til materialgjenvinning stilles i prosentandeler.

Vedlegg 2 – Flaskehalser i verdikjeden for plast og forslag til tiltak

1. PRODUKTER (OG DESIGN)	
UTVALGTE UTFORDRINGER	UTVALGTE FORSLAG TIL TILTAK
1. Kort levetid på produkter	• Sikre høyere utnyttelse og lenger levetid gjennom garanti, merking om estimert levetid/bærekraft.
2. Vanskelig å reparere defekte produkter	• Myke opp regelverk for «merkeverksteder» • Mva.-fritak på reparasjoner
3. Produkt vanskelig å materialgjenvinne	• Krav om gjenvinnbarhet
4. Liten andel produkter går til ombruk	• Tilrettelegge for ombruk på gjenvinningsstasjoner og andre relevante arenaer • Plattformer for delingsøkonomi
5. Miljøgifter	• Sikre at miljøgifter går ut av kretsløpet (energigjenvinning, kjemisk gjenvinning, midlertidig deponering)
6. Verdifulle ressurser på avveie	• Bedre merking og informasjon kan gi høyere grad av riktig sortering
7. Overforbruk/unødvendig bruk av produkter/emballasje	• Insentiver for redusert bruk av engangsprodukter • Emballasjeoptimalisering for alle produkter

2. INNSAMLING

UTVALGTE UTFORDRINGER	UTVALGTE FORSLAG TIL TILTAK
1. Hoveddelen av rammeverket fokuserer i for stor grad på mengde, ikke kvalitet 2. Ressurser på avveie/vanskelig å sortere riktig 3. Liten andel kasserte produkter går til ombruk 4. Kostbar/ineffektiv innsamling fordyrer sekundære råvarer	• Gjenvinningsmål må vektlegge materialer og effektive avfallsstrømmer (unngå skille mellom kilde og produkt/emballasje) • Produsentansvar for materialer uansett produkter/grupper • Like målkrav for kommuner/næringsliv • Krav om universell og enhetlig merking som del av produsentansvaret • Tilrettelegg for enkle og smart ombruksløsninger • «End-og-waste» kriterier må ta hensyn til sirkulærøkonomiske prinsipper • Økt bruk av smarte teknologiske løsninger for mer effektiv innsamlingsfrekvens og ruteoptimalisering (eks. WasteIQ)

3. END-OF-LIFE

UTVALGTE UTFORDRINGER	UTVALGTE FORSLAG TIL TILTAK
1. Verdifulle avfallsressurser forbrennes/deponeres	• Sortering basert på materialer (plast er plast uavhengig av kilde og bruksområde) • Bedre merking om sortering • Krav om ettersortering på blandet avfall • Forbud mot deponering av utsortert avfall

2. Miljøgifter tas med videre i kretsløpet	• CO₂-avgift på forbrenning av plast • Innføre kvalitetskriterier for utsorterte materialer • Energiutnytte avfall som ikke egner seg til materialgjenvinning/ombruk
4. NYE RESSURSER AV BRUKTE MATERIALER	
UTVALGTE UTFORDRINGER	UTVALGTE FORSLAG TIL TILTAK
1. Svake politiske signaler skaper usikkerhet 2. «Feil» kvalitet på utsorterte materialer 3. Investeringer krever finansiering og kompetanse 4. Rammeverket hindrer sirkularitet 5. Høye kostnader på lagring og treg produksjon av sekundære råvarer	• Innføre forutsigbare virkemidler som bidrar til økt lønnsomhet • Innføre kvalitetsstandarder • Støtte- og finansieringsordninger på «like vilkår», uavhengig av eierskap. • Inkubasjonsverksteder og klyngesamarbeid • Avfalls- og produktregelverk må samsvare og ikke hindre kjøp/salg av utsortert avfall • Plattformer for «matchmaking» • Høyne terskel for at utsortert avfall forbrennes/deponeres • Stimulere etterspørsel/bruk av resirkulerte materialer

5. MARKED (FOR RESIRKULERTE MATERIALER)	
UTVALGTE UTFORDRINGER	UTVALGTE FORSLAG TIL TILTAK
1. Manglende etterspørsel etter resirkulerte materialer 2. Få investorer fordi prosjekter forblir i småskala	• Innblandingskrav • Kvalitetskriterier • Offentlig sirkulære anskaffelser • Avgifter/subsidier • Støtteordninger som kan bidra til oppskalering

3. Lav andel faktisk gjenvunnet materialer	• Sirkulærøkonomiske klyngesamarbeid og «matchmaking) • Sørge for jevnlig statusoppdatering og evaluering av virkemidler
--	--